

Austatud lugeja!

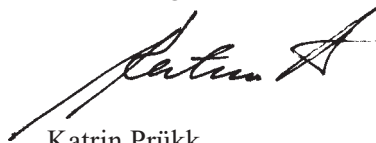
Seekordse Juridica veergude kaudu jõuab lugejani valik artikleid, mis on kirjutatud 2004. aasta kevadel noorte juristide kaitstud lõputööde pinnalt. Teemade palett näitab, et üliõpilaste huvi on pälvinud väga erinevad õigusvaldkonnad. Seejuures ei ole kardetud käsitleda mitmeid juuramaastikul aktuaalseid küsimusi ning tunnistagem, pakutud analüüsid on põhjalikud ja huvitavad. Diplomeeritud juristide seltskond on saanud tunnustamist väärt täienduse.

Õigusteaduskonna diplom on tunnistus sellest, et isik on täitnud õigusteaduse akadeemilise õppe riiklikult tunnustatud õppekava. See definitsiooni mõõtu andev määratlus on alates selle aasta juunikuul lõpust saanud veel ühe tähenduse: peale advokaadi on vaid õigusteaduskonna diplomi valdajal õigus olla lepinguline esindaja kohtus. Kuigi ka enne oli diplomeeritud juristil see õigus olemas, löid just riigi õigusabi seaduse rakendussätteid enne avatuna seisnud ukse pauguga kinni – kohtusse pääsevad vaid õigusteaduskonna lõpetanud juristid ja kõik!

On vaieldamatu, et õigusemõistmine sellisest otsusest vaid võidab. Kui mõlemal pool kohtulauda väitlevad oma ala õppinud asjatundjad, siis on kohtunikul kui kolmandal õigusspetsialistil oluliselt lihtsam jõuda õige ja õiglase kohtulahendini. Seega peaks seadusemuudatus parandama kohtulahendite kvaliteeti. Kellele uus reeglistik vaieldamatult liiga teeb, on autodidaktid, kuid alati võib väita, et ka neil on võimalik diplomi omanda ning selle kaudu oma teadmistele kinnistust saada.

Kindlasti ei tohi esindusõiguse piiramise reeglistik aga liiga teha neile, kes õigusabi vajavad. Kohtulahendite kvaliteet tõstmise ei ole niivõrd eesmärk iseeneses, vaid vahend, millega teenitakse protsessiosaliste huve. Kui potentsiaalset protsessiosalist ei lastagi kohtuse põhjusel, et tal pole nõuetekohast esindajat, on midagi tõsiselt valesti.

Kas meie kohtusse pöörduja on selle eest kaitstud? Ühelt poolt võiks kindlalt väita, et on. Just seesama riigi õigusabi seadus tegi pääsu professionaalse õigusabi juurde kättesaadavamaks, kõrvaldades olulise takistuse: rahamure. Isikute ring, kellel on õigus riigi poolt hüvitatavale õigusabile, on selle seaduse kohaselt üpriski lai. Arvestades advokaadi tunnitasu määrasid Eestis, võiks väita, et veidigi keerukama kohtuasja ajamine ületab keskmise palgateenistuja kahekordset kuusissetulekut. Seega pole riigi õigusabi mitte väheste valitute võimalus, vaid saab tõenäoliselt olema üpriski levinud. Seadusandja kiituseks tuleb öelda sedagi, et õigusabi saamiseks ei kohustata kedagi müüma oma eluaset ega pereautot. Kuid kas kõik see suudab tagada ka süsteemi toimimise? Vaieldamatuks probleemiks saab asjaolu, et advokaatidele ei maksta riigi õigusabi osutamise eest niipalju, nagu on selle teenuse turuhind. Ükskõik, kas me järgime siinkohal seaduseelnõu seletuskirja keelekasutust ja nimetame seda advokatuuri avalik-õiguslikuks koormiseks või otsime sellele mõne muu vaste – teenust, mida advokaadid peavad osutama mitmeid kordi odavamalt kui on selle teenuse turuhind, hakatakse nimetama tasuta tööks. Ja tasuta töö on oma hind, mis võib hakata peegelduma kvaliteedis, erinevates optimeerimisskeemides, viisakates või vähemviisakates nõuannetes pöörduda kusagile mujale jmt. Kõik see võib saada igapäevaseks nähtuseks hoolimata sellest, et kellegi arvates on paigast ära hoopis advokaadi tunnitasu turuhind või büroode kasumimarginaal. Kõige halvemal juhul võib riigi õigusabi eest makstav madal tunnitasu hakata takistama kohtusse pöördumist. Võib-olla on see liiga pessimistlik lähenemine, kuid selle võimalusega tuleb arvestada ja selle realiseerumise takistamiseks tööd teha.

Katrin Prükk